

Tuomas Hovi, *Vlad Seivästaja ja vampyyrikreivi Dracula*, SKS: Helsinki 2015. 215 s.

Populaarijulkaisujen avulla vampyyrimytologiaan tai kauhufiktion historiaan tutustuva törmää yleensä ennen pitkää väitteeseen siitä, että tunnetun vampyyrikreivi Draculan hahmon esikuvana on ollut todellinen historiallinen hahmo, 1400-luvulla elänyt Vlad Dracula eli Vlad Seivästaja. On melko tyypillistä että tätä väitettä ei täsmennetä sen suhteen, mille fiktiivisen vampyyri-Draculan lukuisista inkarnaatioista Vlad Seivästaja on tarkalleen ottaen ollut esikuvana. Usein edellä mainittu Valakian hallitsija nostetaan kuitenkin esiin juuri Bram Stokerin romaanin yhteydessä, ja Stokerin romaanihahmon ja Vlad Seivästajan välinen suhde esitetään kyseenalaistamattomana ”historiallisena faktana”.

Tätä usein toistettua väitettä Tuomas Hovi on lähtenyt purkamaan teoksessaan ”Vlad Seivästaja ja vampyyrikreivi Dracula”. Teos on Draculatourismista väitöskirjansa¹ tehneen Hovin ensimmäinen suurelle yleisölle suunnattu monografia. Vaikka kirjan alkupuolella käsitelläänkin Vlad Seivästajaa ja häneen liitettyjä aikalaistarinoita, ei kirjan varsinainen fokus ole myöhäiskeskiajassa, vaan keskiössä on ennen kaikkea vampyyrikreivi Draculan fiktiivinen hahmo. Tätä asetelmaa tukee osittain myös kirjan kansi, jossa Draculan nimi komeilee kaksi kertaa isompana kuin Vlad Seivästajan. Kansi antaa ylipäätään enemmän fantasiahenkisen kuin tiettyä aikakautta jäljittelevän visuaalisen vaikutelman, mikä niin ikään sopii teoksen tematiikkaan. Kirjan punaisena lankana kulkevat kysymykset kahden Draculan, historiallisen ja fiktiivisen, välisestä suhteesta: Toimiko Vlad Seivästaja todella Stokerin romaanihahmon esikuvana; miten fiktiivinen Dracula kehittyi yhdeksi populaarikulttuurin tunnetuimmista hahmoista; milloin ja miten Vlad Seivästajan ja kreivi Draculan hahmot alkoivat sulautua yhteen populaarikulttuurissa? Näitä seikkoja Hovin teos valottaa

¹ Tuomas Hovi: *Heritage Through Fiction. Dracula Tourism in Romania*, Turun yliopisto: Turku, 2014.

onnistuneesti, joskin paikoittain hieman pinnallisen tarkastelun tasolle jääden.

Hovin kirjan ensimmäinen luku, ”Historiallinen Vlad Seivästäjä” on samalla kirjan raskain, sillä siinä selvitetään lukijalle tiiviissä paketissa se, mitä Vlad Seivästäjän elämänvaiheista tiedetään. Lähdemateriaalin luonteesta johtuen luku keskittyy erityisesti sodankäyntiin ja poliittiseen historiaan. Tällaisen sisällön ja tietomäärän välittäminen lukijalle tiiviissä paketissa on haastava, usein epäkiitollinenkin, tehtävä, eikä kirjassa siinä täysin onnistuta. Hovi kirjoittaa suhteellisen selkeästi, mutta luvun lopputulos on silti lukijalle hieman vaikeaselkoinen, eri nimien, paikkojen ja vuosilukujen vyörytyksestä johtuen.

Jonkin verran lukijaa pyrkii henkilökavalkadin hahmottamisessa auttamaan aukeama (s.14–15), johon on erikseen koottu Vladin elämään keskeisesti liittyvät henkilöt. Aukeama on visuaalisessa mielessä toimiva - valkea teksti mustalla taustalla ja fraktuuran käyttö kirjasintyyppinä henkilöiden nimissä sopivat hyvin kirjan tematiikkaan. Valitettavasti aukeama ei toimi yhtä hyvin tiedon lähteenä ja luvun selventäjänä. Kuvassa ei ole tarpeeksi visuaalisia vihjeitä henkilöiden välisten suhteiden hahmottamiseen helposti vilkaisemalla (esimerkiksi osa Vlad Seivästäjän sukulaisista on sijoitettu kuvassa hänen lähelleen, mutta osa aukeaman vastakkaiselle puolelle). Vlad on hieman epäloogisesti sijoitettu kuvassa vasempaan ylänurkkaan², joten lukija saa etsiä häntä katseellaan. Vlad Seivästäjää ei myöskään ole muuten visuaalisesti korostettu ja myös muuten toimiva musta tausta hankaloittaa lukemista. Olisinkin kaivannut ensimmäiseen lukuun hieman lisää sivuja, jotta kerrontaa olisi saatu hieman rauhoitettua, ja erityisesti muutamaa lisäkuvaa tai/kaaviota (esimerkiksi aikajanaa), jotka olisivat auttaneet Vlad Seivästäjän elämänvaiheiden hahmottamisessa.

Seuraava luku, ”Mitä keskiajan kansa kertoi Vlad Seivästäjästä”, on edellistä helppolukuisempi ja toimivampi.³ Tässä luvussa Hovi analysoi ja vertailee tiiviissä muodossa venäläisiä, romanialaisia ja saksalaisia Vlad Seivästäjästä kertovia tarinoita, sekä esittelee muita Vlad Seivästäjään liittyviä aikalaislähteitä. Luvussa käsitellään myös kirjan pääteeman kannalta oleellista kysymystä siitä, liitettiinkö Vlad Seivästäjään omana aikanaan huhuja tai tarinoita vampyyriydestä. On hyvä, että Hovi nostaa luvussa esiin myös alkuperäislähteiden lähdekriittisen tarkastelun: säilyneet käsikirjoitukset, lähteiden tyypittely ja niiden levinneisyyden.

Teksti on sujuvaa, ja eri maista peräisin olevien tarinoiden keskeiset

² Taiteutuksellisesti ratkaisu on sikäli ymmärrettävä, että Vlad Seivästäjää ei olisi voinut sijoittaa kuvassa aukeaman keskelle, koska silloin kuva olisi osunut kirjan keskisaumaan.

³ Keskiajantutkijana vierastan hieman ”keskiajan kansan” tyyppistä epämääräistä termiä, mutta toisaalta alkusoinnussa ytimekkään termin käyttö on populaaritekstin kohdalla myös ymmärrettävää.

erot tulevat selkeästi esille. Koska kyseessä on populaariteos, olisi tarinoiden juonitiivistelmiin voinut lisätä kerronnallista ja kaunokirjallista otetta. Nyt monet tiivistelmistä vaikuttavat alkuperäislähteen suhteen täsmällisiltä, mutta toisaalta hieman hengettömiltä ja selostavilta. Pidän hyvänä Hovin ratkaisua lisätä muutamia valikoituja tarinoita liitteeksi kirjan loppuun – kannatan aina lämpimästi alkuperäislähteiden oman äänen kuulumista myös populaarijulkaisuissa – mutta jäin kaipaamaan suoria viitteitä kokonaisiin tarinoihin leipätekstin tiivistelmien yhteydessä. Viitteet olisivat sitoneet liitteen tarinat paremmin osaksi teoksen kokonaisuutta, ja lukijan olisi ollut helpompi tutustua alkuperäislähteeseen varsinaisen tekstin lukemisen yhteydessä.

Kolmas luku ”Kuinka Vlad Seivästäjä muuntui vampyyrikreivi Draculaksi” ja neljäs luku ”Bram Stokerin Dracula” käsittelevät Hovin teoksen ydinkysymystä, toimiko Vlad Seivästäjä Stokerin romaanihahmon esikuvana. Tähän Hovi hakee vastausta kartoittamalla eurooppalaista, etenkin romanialaista, vampyyriperinnettä sekä käymällä läpi Stokerin Draculaa varten lukemia lähteitä, joista on säilynyt tietoa tämän muistiinpanoissa. Stokerin käyttämät lähteet on myös koottu omalle aukeamalleen – jälleen valkealla tekstillä mustalle pohjalle – mikä auttaa lukijaa saamaan paremman kokonaiskäsityksen Stokerin käyttämästä kirjallisuudesta. Lisäksi Hovi vertailee esimerkiksi Stokerin romaanin tapahtumapaikkoja todellisen 1800-luvun loppupuolen Romanian maantieteeseen ja rakennuskantaan. Nämä luvut ovat Hovin teoksen parasta antia. Teksti etenee sujuvasti, ja Hovin argumentaatio on uskottavaa säilyen myös populaariyleisön kannalta ymmärrettävänä.

Toiseksi viimeisessä luvussa, ”Kreivi Dracula viihteen hahmona” Hovi käsittelee sitä, miten Draculan hahmoa on käsitelty populaarikulttuurissa Stokerin romaanin jälkeen. Hovi tuo esiin, miten Vlad Seivästäjän ja kreivi Draculan hahmot alkavat kietoutua populaarikulttuurissa yhteen vasta 1900-luvun kuluessa – mikä luo vahvistusta Hovin keskeiseen väitteeseen siitä, että Vlad Seivästäjä ei toiminut Draculan hahmon esikuvana Stokerin romaanissa. Asiaa lähestytään etenkin kirjojen ja elokuvien, mutta myös esimerkiksi tietokonepelien avulla. Draculasta kertovia romaaneja ja elokuvia on myös koostettu omiksi listoikseen ”mustille aukeamille”. Lisäksi lukuun sisältyy tiivis alaluku Dracula-turismista Romaniassa.

Kokonaisuudessaan tätä päälukua vaivaa hieman liiallinen tiiviys. Eri alaluvut toimivat hyvinä yhteenvetoina Dracula-aiheisesta fiktiosta, mutta paikoitellen teksti jää hieman luettelomaiseksi, analyttisuuden jäädessä taka-alalle. Materiaalista olisi esimerkiksi voinut nostaa vahvemmin esiin usein Dracula -fiktiossa toistuvia teemoja, ja maltaa pysähtyä analysoimaan syvällisemminkin joitakin keskeisiä teoksia.

Edellä mainittujen ”mustien aukeamien” sisältämien mustavalkokuvien lisäksi kirjassa on kaksi värikuvaliitettä. Jokaisen kuvan yhteydessä on lyhyehkö kuvateksti, sekä suppeat lähdetiedot. Ensimmäisen kuvaliitteen visuaalinen ilme jäljittelee vanhaa valokuva-albumia: sivun taustakuvana on vanhan ja tahraisen näköinen paperi ja kuvat näyttävät olevan kiinnitetyt sivuun kulmistaan mustilla nahkaisilla valokuvakiinnikkeillä. Tämä estetiikka sopii hyvin yhteen erityisesti tummasävyisten maalausten, kuten Vlad Seivästäjän muotokuvan, kanssa mutta toimii huonommin modernien valokuvien yhteydessä.

Kuvaliitteen ilme on selvä viittaus goottilaiseen estetiikkaan, ja vaikuttaa stereotyyppisyydessään tarkoitukselliselta – onhan teoksen päähahmo Dracula itsessään myös usein samanlainen kaavamainen goottilaisen fiktion hahmo. Toisaalta ensimmäisen kuvaliitteen kuvat liittyvät nimenomaan kirjan kahteen ensimmäiseen lukuun, jotka käsittelevät Vlad Seivästäjää historiallisena hahmona, mikä tekee valitusta tyylistä myös ongelmallisen. Viktoriaaniseen goottilaiseen estetiikkaan viittaava valokuva-albumityyli on siis anakronistinen suhteessa leipätekstiin, jossa pyritään tavoittelemaan myöhäiskeskiajan todellisuutta. Tätä ristiriitaa korostaa myös se, että jälkimmäiseen kuvaliitteeseen on valittu erilainen visuaalinen ilme.

Toinen kuvaliite koostuu pääasiassa elokuvien stillkuvista, mutta mukana on myös näytteitä Dracula-sarjakuvista. Tämän kuvaliitteen ilme on paremmin linjassa siihen liittyvän tekstin kanssa: taustakuva on seepiansävyinen ja teksturoitu, ja siinä risteilee (elokuva)filmin reunuksia.

Kuten oli laita liitteen tarinoiden kohdalla, myös kuvaliitteet olisi ollut hyvä kytkeä kiinteämmäksi osaksi leipätekstiä. Kuviin ei viitata leipätekstissä, eikä leipätekstiin kuvissa, joten ne jäävät toisistaan hieman irrallisiksi. Ihanteellista olisi tietenkin ollut, jos kuvat olisi voinut upottaa tekstin sekaan, mutta tämän puuttuminen on ymmärrettävää kustannuksellisista syistä.

Kokonaisuudessaan Hovin teos on laadukas populaaritietokirja, joka antaa lukijalle yleiskäsityksen paitsi Vlad Seivästäjän hahmon suhteesta Kreivi Draculan hahmoon, myös vampyyrimytologian ja -fiktion historiasta Euroopassa myöhäiskeskiajalta nykypäivään. Kirja olisi kuitenkin kaivannut paikoittain lisää sivuja, jolloin teksti olisi saanut paitsi ilmapuutusta, myös tilaa hieman syvemmälle analyysille. Visuaaliselta ilmeeltään, etenkin kannen suhteen, kirja on pääasiassa toimiva, mutta kuvaliitteiden kohdalla ilmettä olisi voinut vielä hioa.

Elviira Pulli, FM

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Turun Yliopisto

empull[at]utu.fi